

ارز ترجیحی تورم مواد غذایی را کاهش نداد

اصلاح نحوه تخصیص ارز دولتی و افزایش نظارت، مهم‌ترین راهکار اثربخشی ارز ترجیحی است

رماد هشیروان

با وجود تخصیص ۷/۴ میلیارد دلار ارز ترجیحی از ابتدای سال تا پایان مهر ۱۴۰۴، تورم خوراکی‌ها همچنان افسار گسیخته پیش رفته و طبق گزارش‌ها قیمت مرغ ۵۵/۸ درصد، گوشت گاو ۴۱/۳ درصد، ماست ۶۶ درصد، کره ۷۵ درصد، روغن نباتی ۵۴ درصد و برنج خارجی ۶۱/۶ درصد افزایش یافته است. ارز ترجیحی از سال ۱۳۹۷ با هدف کاهش هزینه تولید و کنترل قیمت مواد غذایی و دارو اجرا شد. این ارز ابتدا با نرخ ۴ هزار و ۲۰۰ و سپس با نرخ ۲۸ هزار و ۵۰۰ ادامه یافت. در هفته‌های اخیر زمزمه حذف ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ توانشی به گوش رسید. هر چند دولت اعلام کرده است تصمیمی برای حذف ارز ترجیحی کالاهای اساسی و دارو ندارد، اما حذف چراغ خاموش ارز دولتی از واردات گوشت قرمز برخی شائبه‌ها درباره احتمال سرایت این تصمیم به سایر کالاهای اساسی را افزایش داد.

■ ■ ■

نگاه کارشناسان و نمایندگان مجلس و البته برخی اعضای تیم اقتصادی دولت نسبت به تداوم عرضه ارز ترجیحی مثبت است و حذف آن را بر معیشت مردم نگران کننده عنوان می‌کنند. با این حال به گفته آنها شرط موفقیت این سیاست در افزایش نظارت به عملکرد شرکت‌هایی است که ارز ترجیحی دریافت می‌کنند. منتقدان پرداخت ارز ترجیحی معتقدند اقتصاد ایران سازو کار شناسایی و رهگیری ارزهای دولتی ندارد و بر این اساس ارزهای دولتی به جای اینکه به سفره مردم

برسد به جیب واردکنندگان می‌رود.

■ فقط ۳۰ درصد بارانه ارزی به سفره مردم رسیده است

مطالعات سازمان برنامه و بودجه نشان می‌دهد ۷۰ درصد ارز دولتی نصیب واردکنندگان و فقط ۳۰ درصد به سفره مردم رسیده است. با این حال توصیه کارشناسان به حذف یکباره ارز دولتی نیست و به گفته آنها این اقدام باید به صورت تدریجی و با ملاحظات درآمدی مردم و کنترل تورم همراه باشد. کارشناسان همچنین به لزوم نظارت دستگاه‌های مربوطه به عملکرد شرکت‌های دریافت کننده ارز دولتی تأکید دارند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد بخش قابل توجهی از ارز تخصیص یافته به شکل رانت به دست شرکت‌های بزرگ رسیده و ۱۹ درصد کل ارز و هم ناترازی انرژی را کاهش می‌داد و هم نیاز بودجه دولتی به بر اساس اعلام اخیر بانک مرکزی، شرکت کشت و صنعت «مدال ماهیدشت» بیشترین ارز ترجیحی را دریافت کرده که بالغ بر ۷۱ میلیون دلار بوده است. پس از آن «اوا

بخش کشاورزی در اجرای قانون برنامه هفتم گفت: «کاهش شدید ارز تخصیصی به وزارت جهاد کشاورزی علت گرانی مواد غذایی است و وارد نکردن کود فسفات عملاً به منزله نابودی کشت در سال جاری است.»

غلامحسین زارعی، عضو کمیسیون اقتصادی نیز در جلسه علنی سه‌شنبه ۲۰ آبان مجلس

کرده و باستوریزه ۷۵ درصد، خامه ۶۸ درصد و ماست ۶۶ درصد افزایش قیمت داشته‌اند. تخم‌مرغ نیز با تورم نقطه‌ای ۳۲ درصدی در این بازه زمانی مواجه بوده است. دانه‌های روغنی تا پایان مهرماه یک میلیارد و ۲۰۲ میلیون دلار ارز ترجیحی دریافت کرده‌اند، انواع روغن خام، نباتی و پالم نیز ۶۸۸ میلیون دلار ارز ترجیحی گرفته‌اند. با این حال روغن نباتی ۵۴/۴ درصد افزایش قیمت و روغن مایع ۴۶/۸ درصد تورم نقطه‌ای در مهرماه سال جاری ثبت کرده‌اند.

همچنین میزان افزایش قیمت برنج خارجی در بازه یکساله معادل ۶۱/۶ درصد بوده است.

■ نبود نظارت، مشکل اصلی ناکارآمدی ارز ترجیحی

نمایندگان مجلس با انتقاد از تورم افزایش قیمت مواد غذایی و کالاهای اساسی، نسبت به حذف ارز ترجیحی هشدار دادند و مهم‌ترین عامل ناکارآمدی ارز را عدم نظارت عنوان کردند. حجت‌الاسلام سیدمحمد سادات ابراهیمی، عضو کمیسیون کشاورزی مجلس گفت: «از جمله توصیه‌های مقام معظم رهبری به نمایندگان در همه دولت‌ها این است که «کار اجرا سخت است، دولت را یاری کنید»، بنابراین با توجه به شرایط خاص یک سال اخیر، از تلاش‌های رئیس‌جمهور تشکر می‌کنم.»

وی افزود: «رئیس‌جمهور و وزرا! وضع معیشتی مردم خوب نیست. تورم افسار گسیخته سفره مردم را خالی کرده و بیکاری خانمانسوز، در کنار افزایش قیمت مواد غذایی و کالاهای اساسی، زندگی مردم را سخت کرده است.» سادات ابراهیمی در ادامه با اشاره به عملکرد

و در جریان بررسی عملکرد دولت در اجرای سال نخست برنامه هفتم توسعه گفت: «ما احساس می‌کنیم در بحث ارز ترجیحی، برخی مسائلی که میان مردم مطرح می‌شود نگرانی‌هایی ایجاد کرده که مبادا تصمیمی غیر از مصوبه قانون بودجه سال ۱۴۰۴ در دولت اتخاذ شود.»

این عضو کمیسیون اقتصادی با بیان اینکه تنها تکیه‌گاه اقشار آسیب‌پذیر همین بحث بارانه‌ها و ارز ترجیحی است، عنوان کرد: «گسترش دامنه فقر، کوچک شدن سفره و مشکلات معیشتی مردم اقتضا می‌کند اجازه ندهیم تصمیماتی اتخاذ شود که شوک اقتصادی ایجاد کند و تبعات جبران‌ناپذیری در پی داشته باشد.» وی ادامه داد: «در حوزه کالاهای اساسی که امروز یکی از مهم‌ترین مسائل کشور است، مشکل اصلی نبود نظارت بود. نه دولت نظارت کامل انجام داد، نه دستگاه‌های نظارتی و نه قوه قضائیه.»

این نماینده مجلس گفت: «ما در صادرات با کم‌ظهارتی و در واردات بیش‌اظهاری

مواجهیم و این وضعیت کلاف‌سردرگمی ایجاد کرده که هیچ‌یک از نهادهای مسئول به‌درستی در آن ورود نکردند. به جای پرداختن به حذف ارز ترجیحی، دولت باید وظایف اجرایی خود را انجام دهد، دستگاه‌های نظارتی نظارت خود را کامل کنند و قوه قضائیه نیز در این زمینه فعال‌تر عمل کند.»

این عضو کمیسیون اقتصادی بیان کرد: «ایران نزدیک به ۷۰ سال سابقه برنامه‌ریزی توسعه دارد اما همچنان در دستیابی به اهداف مورد نظر ناکام مانده است.»

وی افزود: «کشور ما از معدود کشورهایی است که هنوز برنامه‌های پنج‌ساله سنتی را تدوین و اجرا می‌کند، در حالی که بسیاری از کشورها این شیوه را کنار گذاشته‌اند، زیرا در شرایط متغیر و پیچیده کنونی، پیش‌بینی پنج‌ساله عملاً غیرقابل اتکا و برنامه‌ریزی بلندمدت دشوار است.»

■ پیشنهاد قیمت ثابت برای کالابرگ الکترونیک

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی متولی تعیین

فهرست یارانه‌گیران چه نقدی و چه غیرنقدی است. این وزارتخانه درباره کالابرگ الکترونیک تغییراتی را در دستور کار قرار داده است. طی حدود دو سال اخیر ۱۱ قلم از دسته گوشت، لبنیات، حبوبات و... به دهک‌های پایینی عرضه شده که قیمت این محصولات بخشی را خریدار

فعال‌تر عمل کند.

این عضو کمیسیون اقتصادی بیان کرد: «ایران نزدیک به ۷۰ سال سابقه برنامه‌ریزی توسعه دارد اما همچنان در دستیابی به اهداف مورد نظر ناکام مانده است.»

وی افزود: «کشور ما از معدود کشورهایی است که هنوز برنامه‌های پنج‌ساله سنتی را تدوین و اجرا می‌کند، در حالی که بسیاری از کشورها این شیوه را کنار گذاشته‌اند، زیرا در شرایط متغیر و پیچیده کنونی، پیش‌بینی پنج‌ساله عملاً غیرقابل اتکا و برنامه‌ریزی بلندمدت دشوار است.»

■ پیشنهاد قیمت ثابت برای کالابرگ الکترونیک

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی متولی تعیین

و بخشی را دولت می‌پرداخته است. بر اساس اعلام مسئولان این حوزه قرار است در اقلام تغییراتی انجام گیرد.

نماینده خانه ملت درباره این تغییرات عنوان کرد: «پیشنهاد ما در مجلس شورای اسلامی این است که کالا با نرخ ثابت از طریق کالابرگ الکترونیک عرضه شود و دولت مابه‌التفاوت این نرخ را نسبت به بازار پرداخت کند.

همچنین پیشنهاد دیگر این است که اگر بهای کالا افزایش پیدا کرد، اعتبار کالابرگ نیز به همان نسبت بالا برود. برای مثال، اگر در فروردین ماه کالایی به نرخ ۵۰ تومان خریداری شد و در مرحله بعد قیمت آن به ۶۰ تومان رسید، باید در کالابرگ الکترونیک این تغییر قیمتی لحاظ شود.»

به نظر می‌رسد با توجه به ناکارآمدی تخصیص ارز دولتی در مهار قیمت مواد غذایی، این پیشنهادات می‌تواند در راستای تغییر مسیر پرداخت یارانه، از ابتدای زنجیره به انتهای زنجیره باشد تا کالاهای اساسی به‌صورت کالابرگ با قیمت خرید ثابت به مصرف‌کننده نهایی اختصاص یابد.

■ تخصیص ارز ترجیحی اصلاح شود

جهش شدید قیمت کالاهایی همچون مرغ، گوشت، لبنیات، روغن و برنج ثابت می‌کند یارانه ارزی در مسیر تأمین و تولید گم شده و عملاً اثر حمایتی این سیاست را خنثی و به رانت تبدیل کرده است. با این حال نگرانی سیاستگذاران از حذف ناگهانی ارز ترجیحی به دلیل احتمال شوک قیمتی سیاستگذار را در دوراهی سختی قرار داده است.

با تورم نزدیک به ۴۰ درصد و نقدینگی رو به رشد، تصمیم برای حذف یا تعدیل ارز ترجیحی باید با درک اثرات اجتماعی آن همراه باشد. دولت اگر بخواهد به شعار «عدالت اقتصادی» یارانه ارزی در مسیر تأمین و تولید گم شده و عملاً اثر حمایتی این سیاست را خنثی و به رانت تبدیل کرده است. با این حال نگرانی سیاستگذاران از حذف ناگهانی ارز ترجیحی به دلیل احتمال شوک قیمتی سیاستگذار را در دوراهی سختی قرار داده است.

در نهایت، هشدار اصلی آن است که اگر دولت باز هم در دام تصمیمات ناگهانی بی‌پشتوانه بیفتد، شاید در کوتاه‌مدت از بار بودجه‌ای سبک شود، اما در میان‌مدت با هزینه‌ای سنگین‌تر باز خواهد گشت: تورم، رکود و سفره‌هایی که

دیگر چیزی برای کوچک‌تر شدن ندارند. کارشناسان تأکید دارند اقتصاد ایران بیش از آن که نیازمند حذف ارز ترجیحی باشد، نیازمند اصلاح نحوه تخصیص آن است. تجربه تکرار خطاهای گذشته باید متوقف شود. در غیر این صورت، گرانی دوباره از نان و گوشت تا نارو، فاجعه‌ای خواهد بود که هیچ سیاست‌پولی توان مهارش را ندارد.

پرداخت نکردن وام اشتغال مددجویان چگونه به تشدید ناترازی انرژی دامن زد؟

ردپای بانک‌ها در ناترازی انرژی

فرشاد جامع، کارشناس انرژی در گفت‌وگو با «جوان» فرصت مهم اتصال وام اشتغال مددجویان کمیته امداد و بهزیستی به سرمایه‌گذاری در ایجاد نیروگاه خورشیدی را تشریح کرد

یکی از اقدامات غلط بانک مرکزی مربوط به پرداخت نکردن وام اشتغال به مددجویان کمیته امداد و سازمان بهزیستی است، زیرا این منابع مستقیماً در جهت ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی خانگی یا مزه‌عه‌های تولید برق خورشیدی به کار گرفته می‌شد و هم ناترازی انرژی را کاهش می‌داد و هم نیاز بودجه دولتی به حمایت از مددجویان را کم می‌کرد ولی با پرداخت نکردن این وام با اهمالکاری بانک مرکزی، هم فرصت افزایش تولید برق خورشیدی و هم فرصت توانمندسازی مددجویان از دست رفته است.

مرکزی به‌جای تسهیل پرداخت این تسهیلات خرد اما راهبردی، در عمل مسیر اجرای آن را مسدود کرد در حالی که بر اساس قانون بودجه ۱۴۰۴ بیش از ۵۰ هزار میلیارد تومان برای تسهیلات اشتغال مددجویان اختصاص یافته بود با گذشت بیش از ۹ ماه از سال هیچ بخش مؤثری از این منابع تخصیص نیافته است. این رقم در ظاهر فقط یک عدد مالی است، اما در واقع به معنای از بین رفتن ظرفیت ایجاد چندین گیگاوات برق تجدیدپذیر از محل نیروگاه‌های خورشیدی خانگی است؛ ظرفیتی که می‌توانست بخشی از ناترازی شدید انرژی کشور در تابستان ۱۴۰۴ را جبران کند و از خاموشی‌های گسترده جلوگیری به عمل آورد.

وی در پایان گفت: امروز که کشور همچنان با بحران ناترازی انرژی و بیکاری مواجه است، بی‌توجهی بانک مرکزی به این فرصت طلایی، نه فقط یک خطای ساده، بلکه یک خطای راهبردی است. بازگشت به مسیر درست، مستلزم اصلاح فوری رویکردهای بانک مرکزی و الزام آن به تخصیص تسهیلات اشتغال مددجویان در حوزه انرژی خورشیدی است. این طرح، تنها یک سیاست حمایتی نیست، بلکه باید گذار اقتصاد مقاومتی و مردمی مبتنی بر مشارکت مردم در تولید انرژی است.

دولت ایجاد کند. در این مدل، هر مددجو با دریافت وام اشتغال ۲۰۰ میلیون تومان می‌تواند یک نیروگاه پنج کیلوواتی خورشیدی خانگی احداث کند که ضمن تأمین برق خود در زمان قطعی، تولید در روزهای عادی و مازاد برق در روزهای قطعی برق را به شبکه سراسری بفروشد. بازپرداخت این وام از محل فروش برق تضمین‌شده به وزارت نیرو، نه تنها ریسک نکل را کاهش می‌داد، بلکه مددجو را به یک تولیدکننده انرژی تبدیل می‌کرد. این مدل در حقیقت یک گام به سوی خانه‌های مولد و توسعه عدالت انرژی در کشور بود.

جامع با انتقاد از بی‌عملی بانک مرکزی و فرصت طلایی از دست رفته به دلیل این اهمالکاری بانک مرکزی خاطر نشان کرد: متأسفانه بانک

روانه ۱/۲۵ گیگاوات برق از محل وام اشتغال مددجویان امکانپذیر بود که متأسفانه با اهمالکاری بانک مرکزی این فرصت کلیدی از بین رفته است.

نکته مهم‌تر تناقض رفتاری بانک مرکزی در حمایت از مددجویان است. به جای اینکه وام اشتغال طبق روال سنوات گذشته با مدت زمان بازپرداخت ۸۴ ماهه و هفت ساله باشد، امسال این مدت زمان بازپرداخت را کمتر کرده و به ۶۰ ماه رسانده است و به این ترتیب اقساط وام اشتغال مددجویان سنگین‌تر خواهد شد و درآمدی برای مددجو باقی نخواهد ماند و به جای حمایت از اشتغال‌زایی و درآمدزایی مجزای مددجویان از محل وام اشتغال، بیشتر از قبل مددجویان را وابسته به کمک‌های دولتی کرده و این اقدام غلط بانک مرکزی، مستقل شدن مددجویان را به تأخیر انداخته است.

بنابراین یکی از اقدامات غلط بانک مرکزی مسئله مربوط به پرداخت نکردن وام اشتغال به مددجویان کمیته امداد و سازمان بهزیستی است، زیرا این منابع مستقیماً در جهت ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی خانگی یا مزه‌عه‌های تولید برق خورشیدی به کار گرفته می‌شد و هم ناترازی انرژی را کاهش می‌داد و هم نیاز بودجه دولتی به حمایت از مددجویان را کم می‌کرد ولی با پرداخت نکردن این وام با اهمالکاری بانک مرکزی، هم فرصت افزایش تولید برق خورشیدی و هم فرصت توانمندسازی مددجویان از دست رفته است.

■ فرصت طلایی تخصیص وام اشتغال برای حل ناترازی انرژی

فرشاد جامع، کارشناس انرژی در گفت‌وگو با «جوان» با انتقاد از عملکرد بانک مرکزی در حوزه تخصیص منابع انرژی و همچنین تسهیلات بانکی در راستای ایجاد نیروگاه خورشیدی گفت: در سال‌های اخیر یکی از هوشمندانه‌ترین مسیرهای اشتغال‌زایی برای اقشار کم‌درآمد جامعه و مددجویان کمیته امداد امام خمینی(ره) و سازمان بهزیستی، اتصال وام‌های اشتغال به پروژه‌های تولید انرژی خورشیدی بوده است. این مدل، نه تنها یک طرح حمایتی صرف نیست، بلکه تلفیقی از سیاست‌های انرژی، عدالت اجتماعی و اقتصاد مقاومتی محسوب می‌شود. در واقع با پرداخت تسهیلات اشتغال به مددجویان برای ساخت نیروگاه‌های خورشیدی کوچک‌مقیاس